

dentia ipsa Dei secundum totum suum ambitum spectata non deficit; quia ille ipse defectus creaturæ non est præter universalem dispositionem providentiæ divinæ, sub qua etiam permissiones continentur. Nam vel illum defectum Deus permittit, si moralis culpa sit; vel voluntarie illum admittit, si sit mere naturalis et sine culpa: unde non est contra propriam voluntatem beneplaciti ejus, licet sit contra aliquam antecedentem voluntatem, vel signi. Sicut quando architectus seu superior artifex, sciens et volens, relinquit inferiorem ministrum præter artem operari, propter commodum aliquod totius operis, quod minister non assequitur, nec intendit architectus, non deficit simpliciter ab arte, neque a consecutione finis sui, etiamsi inferior deficiat; sic ergo, multo majori ratione, contingit in divina providentia. Neque de hoc Theologi superius citati dubitarunt, neque aliquid contra hoc sequitur ex eo quod Deus non præfinit omnes actus, ut per se notum est, et in actu peccati satis est explicatum.

Quot possit modis liber creaturæ actus sub divinam cadere voluntatem.

20. Ex dictis, licet primo colligere, tribus modis posse actum liberum creaturæ, qui in tempore fit, cadere sub æternam Dei voluntatem. Primo, ut prædefinitum ante absolutam præscientiam ejus ut futuri, ut jam tactum est, et latius in fine lib. 3 dicitur. Secundo, ut intentum et volitum, tum voluntate simplici, seu conditionata antecedente præscientiam absolutam futurorum; tum voluntate concomitante seu complacentiæ, quæ secundum rationem consequitur ad præscientiam absolutam futuri effectus boni. Tertio, ut solum permissum; et hoc modo cadit in voluntatem Dei actus peccati; quia illum nullo modo intendit, ut dixi, sed tantum permittit, et non impedit, nec suum concursu generalem subtrahit. Unde etiam e converso, præter illas duas voluntates, quas Theologi distinguunt in Deo, scilicet, beneplaciti et præfinitivam, vel simplicem tantum seu conditionatam, possumus tertiam adjungere, quæ pure permissiva dicatur, quæ necessaria consecutione sequitur ex voluntate conditionata seu antecedenti; nam, hoc ipso quod Deus non efficaciter sed antecedenter vult omnes homines salvari, permittit consequenter aliquos damnari; permittit autem non negative se habendo, sed volendo permittere; unde hæc voluntas non solet dis-

tingui a reliquis, vel quia in eis virtute continetur, vel certe quia voluntas permittendi, ut ad permissionem terminatur, beneplaciti est; ut autem pertinet ad effectum permissum, nullo modo voluntas ejus simpliciter dici potest, nam quod pure permissum est, non est volitum.

Non præfiniti boni actus, imo et mali, etiam quoad formale, sub divinam cadunt providentiam, et qualiter. — Secundo, possumus ex dictis colligere, non solum actus bonos, licet præfiniti non sint, non esse extra providentiam Dei, verum etiam actus peccatorum sub illa contineri. Imo non solum actus pro materiali, sed etiam ipsa malitia peccati potest dici cadere sub Dei providentiam aliquo modo; quia est materia circa quam aliqui actus divinæ providentiæ versantur. Non quod Deus provideat absolute ut illa sit, hoc enim modo etiam actum peccati non providet; sed quod, sicut ad providentiam Dei spectat ut permittat actum peccati, ita etiam ut permittat malitiam ejus, quanquam non eodem modo; nam actum permittit, volendo etiam ad illum concurrere, ad malitiam autem non vult concurrere, quia nec ipsa indiget tali concursu, nec ipse potest in eam directe influere. Sed hoc nihil obstat quominus aliquo modo dici possit cadere sub providentiam Dei, quia non oportet ut providentia eosdem actus habeat circa omnia, quæ sub illam cadunt. Unde prohibere, punire et remittere peccata, actus sunt providentiæ divinæ, quæ circa formale peccati propriissime versantur.

Quonam pacto divina providentia in omnibus suis objectis sit perfectissima. — Tertio, intelligitur ex dictis, quomodo providentia Dei in omnibus et singulis sit perfectissima, licet non omnia æque velit nec omnia præfinit; hæc enim perfectio non consistit in æqualitate arithmetica, sed in geometrica proportionem; nimirum, quod unicuique ita providet, sicut par est; vel juxta capacitatem, necessitatem vel perfectionem ejus. Quomodo dixit Apostolus, 1 Cor. 5: *Numquid de bobus cura est Deo?* non quod eorum providentiam non habeat, sed quia non habet talem, qualem habet de hominibus; habet tamen perfectissimam, id est, tali naturæ proportionatam, et quasi debitam. Sic ergo de omnibus humanis actibus habet perfectissimam providentiam, non tamen æqualem, ut satis declaratum est.

CAPUT VIII.

NONNULLÆ ASSERTIONES EX DOCTRINA TOTIUS LIBRI SECUNDI COLLIGUNTUR.

1. Superest ut ex omnibus, quæ in hoc libro disputata sunt, nonnullas sententias seu assertiones colligamus, ut nostrum de tota hac causa judicium manifestius constet, et ut prudens lector nonnullos loquendi modos animadvertat, et an in eis aliquid periculi vel offensionis esse possit, attente consideret ac censeat.

Prima assertio. — Primo ergo ex dictis colligimus Deum non præmovere moraliter, seu excitare ad actus moraliter malos; intelligimus autem semper nomine actus mali illum motum voluntatis, qui, eo tempore quo libere fit, non potest bene moraliter fieri, nec carere morali malitia. Et hoc sensu existimamus hanc assertionem esse certam, ex verbis illis Jacobi: *Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat*; et ex definitione Concilii Tridentini superius tractata, et ex traditione Sanctorum omnium. Et quia nullo modo excusari posset Deus quin esset causa peccati, si hoc modo ad peccatum, seu ad actum malum induceret, vel excitaret, legantur dicta capite tertio, in initio.

2. *Secunda assertio.* — *Adjungitur censura oppositæ assertionis.* — Secundo, hinc colligo Deum nunquam præmovere voluntatem hominis hoc morali modo, per excitationes et persuasiones morales, ad aliquem actum indifferentem seu ex se bonum, hac positiva intentione ut homo inde occasionem sumat male operandi, seu alium actum liberum elicendi, quem non potest, nisi male, elicere. Hæc veritas non videtur tam expresse de fide, sicut præcedens, quia neque est in terminis definita, neque ita expressa in Scriptura. Videtur tamen adeo certa, ut contraria sit erronea, quia nostra assertio per consequentiam satis evidentem sequitur ex revelatis. Primo quidem, quia illa intentio est intrinsece mala et turpis; ergo repugnat bonitati divinæ. Secundo, quia si Deus posset directe intendere illum finem, etiam posset immediate ad illum excitare, et pertrahere moraliter voluntatem, quia hoc medium non est turpius quam finis, scilicet, excitatio, quam consensus; si ergo potest Deus directe intendere illum consensum, et illum per alia media

procurare, directe poterit etiam eundem procurare excitando, vel proponendo objecta quæ ad illum moveant, vel pulchritudinem sensibilem eorum repræsentando, vel aliis modis similibus: sicut ergo hoc repugnat divinæ bonitati et providentiæ, ita et directe intendere illum consensum; imo, quia hæc intentio repugnat Deo, repugnat etiam ille providentiæ modus.

3. *Tertia assertio.* — Atque hinc infero tertio, quoties Scriptura sacra videtur Deo attribuere excitationem, vel moralem motionem ad actus malos, impie ac temere exponi altero e duobus modis in præcedentibus assertionibus damnatis; nimirum quod immediate inducat in actum malum, vel in aliquid aliud eo animo et intentione, ut voluntas labatur in actum malum. Hac enim interpretatione attribuitur divinis litteris falsa ac impia sententia. Unde repugnans est omnium Sanctorum Patrum et Scholasticorum expositionibus, quos supra retuli, et statim nonnullos insinuabo. Debent ergo tales locutiones intelligi permissive tantum, altero e duobus modis supra positus, cap. 5, aut per solam negationem auxilii, vel moraliter necessarii, vel quod Deus prævidet hic et nunc fore opportunum: aut per positivam operationem bonam, quæ futura est ruinæ occasio, non intendendo ruinam, sed prævidendo et permittendo. Priori modo exponunt Augustinus, epist. 89, quæst. 2, libro 20 de Civit., cap. 19, de Grat. et lib. arbit., capit. 23; Chrysostomus, homil. 83 in Joann., et homil. 8 in 1 ad Corinth.; Gregorius, 3 Moral., cap. 16, lib. 32, c. 12 et 13; Anselmus, de Cas. diab., cap. ultim.; Leo Papa, serm. 7 de Pass.; divus Thomas 1. 2, quæst. 79, art. 1, et libr. 3 contra Gent., cap. 162, et frequentissime expositores hujusmodi testimoniorum Scripturæ in propriis locis, quæ satis vulgaria sunt. Posteriori modo usus est Augustinus, quæst. 18 et 24 in Exod., et lib. 5 contra Julianum, cap. 3, et de Grat. et lib. arbit., capit. 21; et Gregorius, homil. 11 in Ezech., lib. 25 Moral., cap. 12; Rupert., Apocal. 17; D. Thomas, ad Rom. 9, lect. 3, ubi eleganter id declarat, et ex Scripturis confirmat.

Singularis quædam expositio quorundam locorum Scripturæ.

4. *Fertur judicium de proposita doctrina.* — Non desunt tamen Theologi qui, non obstantibus his omnibus prædictis, Scripturas ex-

ponant de motione positiva Dei ad actum malum; et dicant hoc modo Deum tradere hominem in reprobum sensum, ut dicitur Rom. 3, et inducere ad actum malum; Deum item operari in homine, ea intentione directa extorquendi ab illo consensum in actum malum pro materiali. Idque confirmant Ezech. 3: *Si justus fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo*, ea scilicet intentione ut cadat. Quia alias per creationem rerum diceretur Deus ponere omnibus offendiculum, quia præscivit fore ut creaturæ essent in musculam insipientium. Igitur alio peculiari modo id facit, cum dicitur ponere offendiculum peccatoribus. Denique, quod Scriptura interdum ait: *Dominus præcepit ei*, 2 Regum 16; *Tu fecisti abscondite, ego faciam in medio solis*, 2 Regum 12, et similia, intelligunt proprie de præcepto interno, et de inclinatione positiva, qua Deus applicat et prædeterminat voluntatem nostram ad ipsum actum, quem eliciendo libere, fieri non potest quin peccet. Sed tota hæc doctrina est aliena a sensu Sanctorum Patrum. Et hæretici hujus temporis non aliunde inferunt Deum esse auctorem peccati, nisi quia modo prædicto extorquet ab homine actum malum; et auctores (Roffen., ar. 7, contra Luther.; Stapleton., toto l. 11 de Justif.; Walden., l. 1 Doctr. fidei, cap. 2, 3; Vega, l. 2 in Tridentin., c. 9; Torren., in Conf. Aug., c. 10; Belarminus, late, toto l. 2 de Amis. grat., c. 8; Turr., l. 4 contr. Magdeburg., c. 8), qui contra eos scribunt, non illationem, sed assumptionem damnant, idque merito; quis enim unquam illorum hoc dixit, ut satis est in superioribus declaratum? Non ergo ponit Deus homini offendiculum ut cadat, sed beneficium confert, quod prævidet fore illi offendiculum; et non propterea illud aufert, sed lapsum permittit. Ita Sancti citati, et ad locum Ezech. 3, optime Vatablus, ibi, respondet. Quanquam juxta expositionem Hieronymi alius sit sensus illorum verborum Ezechielis, scilicet, ut *offendiculum* ibi non significet occasionem ruinæ, sed aliquid quod offendat, seu lædat et pungat, si forte justus, qui ceciderat, a Deo percussus resipiscat. Unde Theodotion *infirmi-tem* vertit. Aliæ vero locutiones in superioribus satis explicatæ sunt.

5. *Assertio quarta.* — Quarto, ex his ulterius constat voluntatem hominis non prædeterminari physice ad actum malum a voluntate Dei efficaci, præveniente hominem, et cui homo non possit resistere. Nam hoc a fortiori colligitur ex citatis Scripturæ locis, et Conci-

liorum definitionibus; nam major vis fortiorque inductio ad peccandum fieret per hanc prædeterminationem. Nec admittenda hic est distinctio de materiali et formali peccati, tum quia unum ex alio in præsentia sequitur, ut late deductum est; tum etiam quia tentatio non fit ad formale, sed ad materiale: *Etenim unusquisque tentatur, a concupiscentia sua abstractus et illectus* (Jacob. 1); at concupiscentia non trahit ad formale peccati directe, sed ad materiale; tentaret ergo Deus hominem, vel certe plus quam tentaret, si ad malum actum ita determinaret voluntatem hominis. Ut omittam non posse homini imputari quod faceret, Deo ita faciente ut faceret, sed tota hominis ruina in Deum esset reducenda.

6. *Quinta assertio.* — Quinto infero generalem concursum, quo Deus influit in actum peccati, non consistere in prædeterminatione physica, quam solus Deus faciat, nec dari per voluntatem Dei efficacem, qua Deus, ante prævisum hominis consensum, ita efficaciter et absolute vult eum consentire in talem actum, ut homo non possit resistere tali Dei voluntati. Hæc assertio sequitur ex præcedente. Præterea rationes generales hic afferri possent, quod talis Dei voluntas tolleret libertatem, tum ad facienda alia opera bona, ad quæ tunc Deus hominem non determinat, tum ad non peccandum, seu non faciendum illum actum malum.

Assertio sexta.

7. *Augustinus, de Grat. et lib. arb., c. 20 et 21; Hug. Vict., lib. 1 de Sacram., p. 5, c. 29. Vide Staplet., l. 11, c. ult., in fine.* — Ulterius hinc ferendum est judicium de hac propositione, quam non verentur quidam admittere: *Deus utitur pravis voluntatibus, eas positive applicando ad malos actus*, et loquuntur de applicatione prævia ad actum. Et ita interpretantur hanc locutionem, quæ in sacra Scriptura insinuat, Isaiæ decimo tertio: *Dominus Sabaoth mandavit genti bellicosæ*, etc. Et clarius docetur a Sanctis Patribus, dicentibus Deum uti pravis angelorum et hominum voluntatibus ad puniendum pravos homines et ad exercendum bonos. Augustinus, 3 de Trinit., c. 4, in Enchir., c. 11, et c. 96 et seq. Dicendum vero est, hæc omnia male exponi de usu per applicationem præviam positivam et prædeterminantem absolute et simpliciter. Probatur, quia Sancti non ita exponunt, et merito, quia oporteret illam

applicationem fieri, vel per excitationem moralem, præcipiendo aut consulendo, etc., vel per physicam determinationem; neutro autem modo potest Deo id tribui, ut ostensum est. Item nulla est necessitas quæ nos cogat id asserere; quia Deus mirabili sua sapientia et potentia ita utitur pravis voluntatibus sola permissione, ac si eas induceret, vel determinaret. Solum ex Augustini sententia vel Hugonis Victoris potest illa positiva applicatio probabiliter admitti ad hoc vel illud malum, quando jam voluntas ex se est ad malum determinata; et tunc potius dicendum est Deum applicare voluntatem ad minus malum, quam ad malum. Neque etiam talis applicatio fit proprie ex parte potentiæ voluntatis per efficacem prædeterminationem: semper enim hoc repugnat libertati; et divinam bonitatem non decet, quod per se faciat in homine pravos actus vel affectus; sed fit per alicujus objecti repræsentationem, ut voluntas ex se actu determinata ad malum, in hoc objecto, potius quam in alio versetur. Atque hoc ipsum (ut ego existimo) regulariter non fit a Deo immediate, sed per angelos, non bonos, sed malos, qui ex se paratissimi sunt ad homines decipiendos, vel inclinandos ad prava objecta, et interdum Deus illis imperat ut hæc potius, quam illa applicent; quod non tam est illis malum præcipere, quam minus malum præscribere, nimirum cohibendo illos, ne hoc malum exerceant, et dando eis licentiam ad alia, seu limitando eorum potentiam ad talia objecta. Et ita possunt exponi citata verba Isaiæ, ut ibi indicat Basilius, licet ibidem Hieronymus de bonis Dei ministris locum illum interpretetur; et clarius declaravit Augustinus, lib. 3 de Trinitat., capit. 4, dicens, *uti Deum ad incommutabile arbitrium sententiæ suæ omnibus creaturis, tam irrationalibus, quam rationalibus*; et subdit: *Sive bonis per gratiam, sive malis per propriam voluntatem*, ac si diceret, non aliter eis uti, quam sinendo ipsas facere suam voluntatem. Et hoc est quod inferius ait: *Nihil enim sit visibiliter et sensibiliter, quod non de interiori, invisibili, atque intelligibili aula summi imperatoris aut jubeatur aut permittatur.*

8. *Assertio septima.* — Rursus hæc etiam locutio omnino vitanda est: *Deus est causa vel auctor illius peccati, quod est pena alterius peccati*; quacumque enim ratione dicatur Deus causa alicujus peccati, formaliter et in terminis contradicitur Scripturis, quæ ab-

solute hoc negant. Unde Patres omnes et communiter Scholastici declarant, unum peccatum esse pœnam alterius quoad permissionem et derelictionem Dei, vel etiam quoad beneficia quæ Deus confert, quando homini sunt futura in occasionem peccandi. Ratio vero est, quia, licet punire sit bonum, tamen non sunt facienda mala, ut veniant bona, nec minus repugnat Deo propter hunc finem inducere ad malum vel esse causam ejus, quam propter alios fines bonos. Punit ergo Deus permittendo novum peccatum ratione alterius, non faciendo. Imo, ut superius ex Anselmo argumentabamur, hoc ipso quod Deus esset auctor illius, vel faceret nos facere illud, jam non esset peccatum, et sic non esset magna pœna; propria ergo pœna est quod permittatur.

Scripturæ quorundam testimoniorum expositio refutatur.

9. Nec minus rejicienda est eorum interpretatio, qui dicere audent Deum non tantum permittere, sed etiam efficere indurationem peccatoris vere ac proprie. Unde inferunt Deum esse veram causam, et auctorem indurationis per actionem positivam, et directe intendentem talem effectum; hæc namque interpretationes longe a veritate distant, ab omnium Sanctorum interpretationibus, et a communi Scholasticorum doctrina. Etenim, cum induratio nihil aliud sit quam inhærentia, vel pertinacia voluntatis in malo, vel voluntaria impœnitentia, aut resistentia quam peccator facit divinæ vocationi, quid aliud est facere Deum vere ac proprie auctorem et causam indurationis, nisi facere illum vere ac proprie causam et auctorem peccati? Ad hæc, si Deus hoc modo positive indurat, ergo eodem modo decipit, et excæcat, ac errare facit: æque enim de his omnibus Scriptura loquitur; sequitur ergo Deum hæc omnia positive facere; ergo et mentiri falsumve dicere doceant; nam, si verborum proprietati materiali (ut sic loquar) standum est, hoc proprie significat decipere, aut in errorem inducere. At Sancti Patres hæc omnia permissive interpretantur, asseruntque ideo interdum dici Deum obdurare, excæcare, ac deserere aliquem, quia in pœnam præcedentium delictorum, nec dat gratiam qua cor emolliat, nec lumen quo tenebras mentis expellat; et occasiones erroris et indurationis vel fieri sinit, vel interdum facit, non eo ani-

mo ut occasiones illius mali sint, sed prævidens tale malum ex illo bono, quod ipse facit, fore consequendum, non ex actione sua, sed ex hominis malitia. Audiamus Augustinum, de Præd. et grat., c. 4, ita scribentem, et exponentem verba Pauli, Rom. 9: *Quem vult, indurat: Non ita intelligendum est, quasi Deus in homine ipsam, quæ non esset, duritiam cordis operetur. Quid enim aliud est duritia, quam Dei obviare mandatis?* et post multa concludit: *Indurare Deus dicitur eum quem mollire noluerit; sic etiam excæcare dicitur eum quem illuminare noluerit.* Plura similia habet lib. 1 ad Simpl., q. 2, tract. decimo tertio in Joan., epist. centesima decima quinta; Chrysostomus, homil. 67 in Joan., 118 in 2 ad Corinth. 42; Isidor., lib. 1 de Summ. bon., c. 19; Origenes, homil. 2 in libr. Judic., c. 11; et divus Thomas, 1. 2, quæst. septuagesima nona.

10. *Assertio octava.*—Præterea, addendum est Deum suo æterno consilio et intra se ipsum, ut sic loquar, non decrevisse absolute et simpliciter, præsertim ante absolutam præscientiam futurorum, ut peccata seu actus mali fierent; et eodem sensu dicendum est Deum non prædefinisse hos actus. Hæc videntur colligi ex definitione Concilii II Arausiacani, et ex communi traditione Sanctorum ita intelligentium Scripturas, quæ de hac re sunt etiam frequentissimæ. Quapropter, quando Scriptura de peccatoribus ita loquitur: *Fecerunt quæ consilium tuum et manus tua decreverunt fieri*, non possunt similia verba referri ad actus peccatorum, et ad auxilium et providentiam, qua Deus procurat et facit ut homines tales actus faciant. Nunquam enim Sancti Patres tradiderunt hunc sensum, neque est consentaneus divinæ sapientiæ et bonitati. Referenda ergo sunt similia verba ad passiones bonas, vel effectus optimos, quos Deus elicit ex pravus hominum voluntatibus.

Assertio nona.—*Notabile.*—Nihilominus, absolute verissimum est Deum habere providentiam malorum actuum in particulari. Quæ veritas satis est in superioribus declarata; ostensumque est, ad hanc providentiam, necessariam non esse divinam præfinitionem aut prædeterminationem. Ut vero ambiguitas locutionum tollatur, animadvertendum videtur, aliud significari his vocibus: Deus habet providentiam malorum actuum; aliud vero his: Deus providet ut sint peccata vel actus mali. Nam hoc posteriori sermone absolute

prolato, significari videtur, aut Deum absolute voluntate decrevisse ut fiant peccata, aut certe sua voluntate ea intendere, et sua providentia ea procurare; nam illa particula, *ut fiant*, hanc habitudinem indicat; et ideo illa posterior locutio est in rigore falsa, vel saltem ita æquivoca, ut sine sufficiente declaratione nec proferenda sit, nec admittenda. At vero priori oratione, solum significatur actus malos cadere sub divinam providentiam, esseque aliquo modo quasi materiam circa quam divina providentia versatur, quod est verissimum. Nam Deus providet auxilium seu concursum necessarium ad actum malum, non quidem ut ille fiat, sed ut fieri possit, ut liberum servetur omni ex parte sibi conaturali humanum arbitrium. Unde etiam permittit talem actum fieri, quod ad providentiam spectat; permittit autem certo præsciens illum esse futurum, si permittatur, et ideo in tempore ex certa et infallibili scientia ad illum concurrit. Et quia ab æterno præscivit illum futurum, sua etiam providentia illum ordinavit, vel ad poenam, vel ad aliquem alium fructum seu effectum.

11. *Assertio decima.*—Addendum insuper est longe diversam esse rationem de actibus bonis; horum enim simpliciter auctor est Deus, quia non solum ad illos physice concurrit sicut ad malos, sed etiam illos per se intendit, ac propter illos dedit voluntati potissimam propensionem naturalem ad id quod honestum est, et rationi consentaneum; et adjecit leges, præcepta, præmia et poenas, quibus voluntas ad hos actus inclinetur et a contrariis avertatur. Et in ipso etiam physico influxu est aliqua differentia; quia Deus directe et per se influit in bonitatem, in malitiam autem minime. Quo etiam fit ut de actibus bonis non solum sit verum, Deum habere providentiam illorum distinctam, et in particulari, sed etiam providere ut illi fiant; quia revera illos intendit, et vult fieri, et procurat ut fiant, quantum est ex se, quæ satis superque sunt ad illius locutionis veritatem.

An vero Deus præfinit absolute decreto, præscientiam futurorum antecedente, ut hi actus boni morales et naturales fiant, non est res ad fidem pertinens, quia neque scripta est, definita, aut tradita in aliqua regula fidei, nec a sanctis Patribus aut Doctoribus; nec ad defendenda conveniente modo aliqua fidei dogmata est necessaria illa præfinitio. Quare in hac re locus est opinionibus Theologorum, quibusdam asserentibus nullum ex

his actibus præfiniri, aliis præfiniri omnes, aliis vero media via incedentibus, et dicentibus quosdam præfiniri, quosdam non item, ex Dei arbitrio et juxta varios fines ab ipso intentos. Quem dicendi modum ut probabiliorum eligimus; nullus tamen potest aliqua censura notari, si prudens judicium et cum Theologico fundamento sit ferendum.

12. *Quæstiunculæ satisfi.*—Ultimo potest aliquis quærere de actibus moralibus indifferentibus. Sed hæc quæstio, in opinione D. Thomæ, quam nos veram existimamus, locum non habet: quia divinus concursus, providentia, aut efficacia versari debet circa hos actus, ut in particulari et in individuo fiunt; at vero individuo nullus est actus indifferens; sed, hoc ipso quod actus ex sua specie indifferens ita fiat sine alio fine, malus est; quare non potest Deus magis esse auctor illius ut sic, id est, tali modo facti, quam actus peccati; quia revera ille actus peccaminosus est. Unde nec potest Deus præfinire ut ita fiat, nec ad illum ut sic voluntatem excitare, nec prædeterminare.

Potest autem interdum Deus movere ad talem actum faciendum propter bonum finem, et homo suo arbitrio eligere actum et omittere finem a Deo intentum, et tunc actus est a Deo, non vero indifferentia in individuo, id est (ut sic loquar) otiositas ejus. At vero, juxta sententiam quæ asserit posse dari in individuo actum indifferentem, non esset inconveniens admittere, Deum posse esse auctorem ejus, vel movere ad illum, quia per illum potest ipse aliquem finem intendere, licet non moveat hominem ad illum finem intendendum. Quia cum alias in illo actu, neque ex objecto, neque ex circumstantiis sit malitia, non repugnat simpliciter alicui divino attributo, quod Deus illum intendat. Quanquam in omni opinione multo magis sit consentaneum divinæ sapientiæ et bonitati, ut nunquam hos actus procuret, aut velit fieri ab homine, nisi cum aliqua honestate; ut vero indifferentes sunt, solum permittat, et generali concursu in eos influat.

De his ergo actibus et de toto hoc lib. 2 hæc dixisse sufficiat.

FINIS LIBRI SECUNDI.

